

Bogdan Dolenc

»Pot ekumenizma je pot Cerkve« – štiri desetletja uresničevanja odloka o ekumenizmu

Novembra lani (21. 11. 2004) je preteklo štirideset let, odkar je drugi vatikanski koncil slovesno razglasil odlok o ekumenizmu z naslovom *Unitatis redintegratio* (Obnovitev edinosti). Štirideset let je v Svetem pismu pomemben časovni lok (štirideset je število čakanja, pričakovanja, priprave, preizkušnje ali kazni) in primerno je, da se vprašamo, kakšne sadove je obrodil ta odlok. Kje stojimo danes v ekumenskem pogledu in kakšna je prihodnost tega gibanja?

Kardinal Walter Kasper, predsednik Papeškega sveta za edinost, je na jubilejnem plenarnem zasedanju sveta (2004) rekel: »Ekumenizem ni le dodatek k pastoralnemu poslanstvu Cerkve, ampak je temelj in srce tega poslanstva in ena od prednostnih pastoralnih nalog sedanjega pontifikata. Pot ekumenizma je pot Cerkve.« Nato je podčrtal dve razsežnosti dela za edinost: to je ekumenizem *ad extra* (dialog s Cerkvami in cerkvenimi skupnostmi) in *ad intra* (širjenje ekumenskega duha in delovanja v katoliški Cerkvi). »Ne gre za kakršen koli ekumenizem, ampak za ekumenizem resnice in ljubezni, nikakor pa ne za ekumenizem na škodo resnice. Cilj je vidna edinost Cerkve v veri, v zakramentih, zlasti v skupnem obhajanju euharistije, ter v vodstvu Cerkve.«¹

Ekumensko gibanje, ki se mu je katoliška Cerkev na koncilu uradno pridružila in podala svoja načela zanj, bi mogli primerjati poletu z letalom. Takšen polet zahteva dolgo in intenzivno pripravo, ki ji sledi krepak zalet in vzlet z letalske steze ter strm dvig v višino. Ko je dosežena običajna višina, se začne mirnejši del poleta, pri katerem imajo potniki vtis, da se vse skupaj komaj še premika. Vsi pa trdno zaupajo, da bo letalo varno doseglo ciljno letališče.

Če to prisposodbo obrnemo na ekumensko gibanje v katoliški Cerkvi, pomeni koncilsko dogajanje krepak zalet na vzletni stezi. Po štiridesetih letih se polet uspešno nadaljuje, letalo ohranja predpisano višino, a cilja še nismo dosegli. Trdno pa upamo, da bo tudi ekumensko letalo enkrat varno pristalo na cilju. To upanje je tembolj utemeljeno, ker je tudi papež Janez Pavel II. v svoji daljnovidni okrožnici *Da bi bili eno* (1995) zapisal, da je ekumensko gibanje ena od pastoralnih prednostnih nalog njegovega papeževanja in da je pot ekumenizma nepreklicna.²

¹ *Service d'information*, št. 115, 2004/I-II, 25.

² »Na 2. vatikanskem koncilu se je katoliška Cerkev *nepreklicno* odločila, da stopi na pot ekumenskega iskanja ... V tem je tudi ena od samoumevnih nalog za rimskega škofa

Primerjava s poletom je primerna tako za opis sedanjega stanja kot tudi za ponazorilo začetka in končnega cilja ekumenskega gibanja. Vse troje moramo imeti pred očmi, kajti le če resno jemljemo preteklost (tradicijo) in znamenja našega časa, bomo prav gledali v prihodnost.

1. Koraki na poti ekumenskega gibanja

Ekumenski polet, ki ga je Cerkev začela pred štiridesetimi leti, najprej omogoča, da se ozremo na ekumensko pokrajino; ta se je namreč v preteklih letih in desetletjih precej spremenila. Z veseljem in zadoščenjem smemo ugotoviti, da za večino kristjanov ekumenizem ni več tujka, ampak je postal v številnih župnijah, škofijah, duhovnih gibanjih in cerkvenih skupnostih živa in otipljiva resničnost. Ta »ekumenizem življenja« je osnovnega pomena, saj brez njega vsa teološka prizadevanja in skupne izjave obvisijo v zraku. To velja tudi v primeru, da cerkveno občestvo ne pozna in si ne prisvoji sadov ekumenskega dela. Izraz »recepcija« označuje prvo in elementarno nalogo, ki se ji je treba posvečati pri ekumenski vzgoji vernikov in oblikovanju duhovnikov, redovnikov in teologov.

Na teološkem področju smo zabeležili veliko ekumenskih dosežkov. Omenjamo številna prizadevanja za teološko zблиžanje (kovergenco) in soglasje (konsenz). Najodličnejši sad tega dela je *Skupna izjava o opravičenju*, ki sta jo 31. oktobra 1999 v Augsburgu podpisala Svetovna luteranska zveza in Papeški svet za edinost.³ Izjava ugotavlja »soglasje v temeljnih vprašanjih« omenjenega nauka. Ni še doseženo popolno soglasje; nekatera vprašanja zahtevajo nadaljnje razjasnitve. To velja za vprašanja, kot so razmerje med Božjo besedo in naukom Cerkve, nauk o Cerkvi in njeni avtoriteti, edinosti, službah in zakramentih.

Skupna izjava o opravičenju je mejnik na nelahki poti obnovitve polne edinosti med kristjani. A mejnik še ni cilj. V dialogu s Cerkvami iz reformacije prihajajo sedaj po besedah kardinala Walterja Kasperja na vrsto ekleziološka vprašanja. Ta so po katoliškem in pravoslavnem gledanju ključ za razreševanje pastoralnega vprašanja skupne udeležbe pri evharistiji.⁴

Oglejmo si pobliže nekatere velike spremembe, do katerih je prišlo v ekumenskem gibanju v zadnjih štiridesetih letih.

1. Zelo očitno je, da je skoraj v vseh krščanskih Cerkvah spet postalo zelo živo vprašanje lastne konfesionalne istovetnosti. Takšno konfesionalno samospraševanje je razumljivo in hvalevredno, saj je čvrsta lastna identite-

kot naslednika apostola Petra« (Janez Pavel II., okr. *Da bi bili eno*, CD 63, Družina, Ljubljana 1996, čl. 3 in 4.).

³ Slov. prevod gl. *Skupna izjava glede nauka o opravičenju 1999*, v: *V edinosti*, Ekumenski zbornik 1999, Maribor 1999, 71-88.

⁴ Prim. W. Kasper, *Situation und Zukunft der Ökumene*, v: *Theologische Quartalschrift* 181 (2001), 175-190, tu 186.

ta pogoj za srečevanje in dialog z drugimi. K ekumenizmu namreč spada »izmenjava darov«, pri kateri se Cerkve medsebojno bogatijo s tem, kar je lastno vsaki od njih. Težave pa nastanejo, kjer se začno spet bolj poudarjati razlike, potem ko smo desetletja utrjevali prepričanje, da je veliko več tega, kar nam je skupno. Pojavljajo se stari predsodki in zamere, ki otežujejo medsebojne odnose.

2. S povedanim je tesno povezano dejstvo, da so se v ekumenskem pogledu pojavile velike napetosti in razhajanja na etičnem področju. To je postalo posebej vidno v Anglikanski skupnosti, ki je zaradi tega prišla na rob notranje cepitve. A tudi v drugih krščanskih Cerkvah so se pojavili konfesionalno različni odgovori na etično problematiko istospolnosti, bioetike in socialne etike. Zdi se protislovno, da je vsaj delno uspelo premagati stara konfesionalna nasprotja ali doseči vsaj zблиžanje, zdaj pa stopajo na dan velike razlike glede etičnih vprašanj. Če krščanske Cerkve ne bodo govorile z enim glasom in enotno o velikih etičnih in socialnoetičnih zadevah, bo to močno okrnilo verodostojnost ekumenskega gibanja.

3. V začetnem obdobju so ekumenska srečanja potekala predvsem med velikimi zgodovinskimi Cerkvami Zahoda. Po političnem zasuku v Evropi razločneje stopajo v ospredje ekumenske zavesti tudi pravoslavne Cerkve. Te so nam zelo blizu, kar zadeva razumevanje vere, kar zadeva njihovo kulturno ozadje, pa se izkazujejo za bolj oddaljene kot pa Cerkve in cerkvene skupnosti iz reformacije. Toda Zahod mora prisluhniti Vzhodu in se od njega učiti tudi v zadevah, ko gre za premagovanje neednosti na Zahodu. To nalogo je Cerkev vnovič zadal papež Janez Pavel II. z mislijo, da bo edinost Evrope možna le, če bo ena in edina Cerkev (vzhodna in zahodna) spet zadihala z obema kriloma pljuč. Uspeh političnega zedinjevanja Evrope je vezan na zблиžanje zahodne in vzhodne Cerkve.

4. Najznačilnejši premik na ekumenskem zemljevidu pa je naraščajoči pomen t.i. svobodnih Cerkva. Na njih se kaže tista razvojna težnja, ki bo vse bolj odločujoča tudi za zgodovinske Cerkve, namreč pojemanje tradicionalnega, »konstantinskega«, ljudskega krščanstva ter manjša vezanost na državo. Posebej pomembna je pri tem močna številčna rast binkoštnih skupnosti, ki v svetovnem merilu že predstavljajo za katoličani drugo največjo krščansko skupnost. Čeprav često zagovarjajo izrazito protiekumenska in protikatoliška stališča, je dialog z njimi pomemben; gre namreč za takšno močno širjenje, da smemo govoriti že kar o »pentekostalizaciji krščanstva«

Poleg številnih pozitivnih vidikov moramo omeniti tudi nekatere senčne strani v današnjem ekumenskem gibanju. V mislih imam npr. ostre reakcije in ognjevite diskusije v mnogih evangeličanskih Cerkvah pred podpisom *Skupne izjave o opravičenju* v Augsburgu (1999) in po tem podpisu, nadalje razvnete izjave ob dokumentu Kongregacije za verski nauk *Gospod Jezus* (2000), ali zračne turbulence – če ostanemo pri prispodobi poleta – med rimskokatoliško in Rusko pravoslavno Cerkvijo. Slednja naslavlja na nas

očitek unijatizma in prozelitizma, ki naj bi ga katoličani izvajali zlasti med pravoslavnimi verniki v zahodni Ukrajini. Upati je, da se bodo po prijazni gesti vrnitve ikone Kazanske Bogorodice razmere nekoliko izboljšale.

2. Iskanje orientacije pri izviroh ekumenskega gibanja

Potovanje v letalu omogoča ne le prostran pogled na ekumensko pokrajino, ampak se lahko potniki med poletom tako privadijo na višino, da pozabijo odkod potujejo in menijo, da vzletne steze ne potrebujejo več. Ta skušnjava se je res pojavila, zato se po besedah baselskega škofa Kurta Kocha kažeta v prihodnje zlasti dve nalogi: učvrstiti moramo teološke temelje ekumenizma in pozorno razločevati ekumenske duhove.⁵

2.1 Utrjevanje teoloških temeljev ekumenizma

Vzletna steza ekumenskega gibanja v katoliški Cerkvi je drugi vaticanski koncil. Teološke osnove tega gibanja so zelo jasno podane v Odloku o ekumenizmu, ki v prvem poglavju prinaša »katoliška načela o ekumenizmu«. Te osnove je v zadnjih letih načela močna erozija, poleg tega opazamo celo med verujočimi precejšnje upadanje poznavanja temeljnih vsebin krščanskega verovanja.

Ena od pomembnih nalog je zato učvrstitev teoloških osnov ekumenskega gibanja, ki jih odlok prepoznava predvsem v krstu in krstni veri. Zakrament krsta in medsebojno priznavanje tega zakramenta je namreč temeljna danost ekumenizma. Že v prvem poglavju Odloka je krst omenjen kot temelj pripadnosti vseh kristjanov Cerkvi: »Ti, ki verujejo v Kristusa in so bili pravilno krščeni, so v nekem, čeprav nepopolnem občestvu s katoliško Cerkvijo« (E 3). Tudi v 3. poglavju, ko teče beseda o zahodnih Cerkvah in cerkvenih skupnostih, se izpostavlja zakrament krsta: »Kadar koli je ta po Gospodovi uredbi pravilno podeljen in sprejet s pravo notranjo pripravljenostjo, se človek resnično včleni v križanega in poveličanega Kristusa in se prerodi za deležnost pri božjem življenju« (E 22). Zato krst »vzpostavlja zakramentalno vez edinosti, obstoječo med vsemi tistimi, ki so po njem prerojeni«. Šele na drugem mestu so omenjene ekleziološke pomanjkljivosti kot npr. »pomanjkanje zakramenta svetega reda« in dejstvo, da »zahodne Cerkve niso ohranile pristne in neokrnjene stvarnosti evharistične skrivnosti« (E 22). Povedano je seveda tudi, da »je krst sam po sebi le začetek in izhodišče«, ker »ves teži za dosego polnosti življenja v Kristusu«. Naravno

⁵ V nadaljevanju se naslanjam na izvajanja tega avtorja v predavanju *Ökumenische Entwicklungen und neue Herausforderungen. Eine Standortbestimmung nach vierzig Jahren »Unitatis Redintegratio«* (rokopis). Predavanje je imel na konferenci Papeškega sveta za edinost, 12. novembra 2004 v Rocca di Papa blizu Rima.

je »na popolno izpovedovanje vere, na popolno včlenitev v odrešenjsko ustanovo, kakršno je hotel Kristus, in končno na popolno vcepitev v evharistično občestvo« (E 22).

Temeljni pomen krsta za ekumenska prizadevanja ni le izhodišče Odloka, ampak velja, da z medsebojnim priznanjem krsta tudi ekumenizem sam stoji in pade. Iz tega pa ni mogoče sklepati, da je medsebojno priznanje krsta že tudi zadostna osnova za skupno udeležbo pri evharistiji. Odlok namreč jasno pove, da »od nas ločene cerkvene skupnosti nimajo iz krsta izvirajoče popolne edinosti z nami« (E 22). Vez krsta torej vzpostavlja osnovno, a nepopolno skupnost. Krst je vez edinosti in temelj občestva, a je naravnano na skupno izpovedovanje vere in obhajanje evharistije. Krst je začetek in izhodišče krščanskega in cerkvenega življenja, polnost in vrhunec tega življenja pa je evharistija.

V tem pogledu je hvalevredna pobuda Papeškega sveta za edinost iz leta 2002, ko prosi škofovske konference, naj z ekumenskimi partnerji preverijo in poglobijo obstoječe dogovore glede medsebojnega priznavanja krsta ali do njih pridejo, kjer jih še ni.

2.2 Razlikovanje ekumenskih duhov

Druga skušnjava v ekumenskem poletu je pozabljanje tega, kaj je na začetku prebudilo to potovanje in bilo njegov nagib. Začetni vzgib je brez dvoma bilo spoznanje in občutenje med kristjani, kako je razdeljenost krščanstva nekaj nezaslišanega in globoko nenormalnega. Veliko pohujšanje za svet je dejstvo, da današnji kristjani, ki verujemo v Jezusa Kristusa kot Odrešenika in smo krščeni v njegovo telo, živimo v ločenih Cerkvah. Gre namreč za razdeljenost in razkosanost nečesa, kar je po bistvu nerazdelljivo, to je edinost Kristusovega telesa.

V poročilih o Kristusovem trpljenju je omenjena Jezusova suknja, ki je bila »brez šiva, od vrha scela tkana« (Jn 19,23b). Celo rimski vojaki so menili, da bi bilo škoda razrezati to dragoceno Jezusovo oblačilo: »Nikar je ne parajmo, ampak žrebajmo zanjo, čigava bo« (Jn 19,24). Jezusova suknja je v zgodovini krščanstva postala simbol edinosti njegove Cerkve. Tragika te zgodovine je v tem, da smo kristjani storili prav to, kar si rimski najemniški vojaki niso upali. Jezusova Cerkev, ki jo simbolizira suknja, je danes »v krpah in kosih, v konfesijah in denominacijah, ki so se skozi zgodovino večkrat med seboj bojevale, namesto da bi po Gospodovem naročilu ohranile edinost«, je zapisal kardinal Edward Cassidy, bivši predsednik Papeškega sveta za edinost.⁶

⁶ E. Cardinal Cassidy, *Welche nächsten Schritte in der Ökumene sind überfällig, realisierbar und wünschenswert?*, v: *Una Sancta* 51 (1996), 112-119, tu: 112.

Postavlja se samokritično vprašanje, ki je naslovljeno na vse kristjane: Ali še občutimo to boleče pohujšanje razdeljenosti enega Kristusovega telesa, ali pa smo se morda s tem kar sprijaznili in sprijateljili? Imeti moramo pogum, da se soočimo s tem škandalom.

V današnjem ekumenskem gibanju prepoznavamo globoko menjavo miselnega vzorca (paradigme), pri čemer se je njegov izvorni cilj – obnovev vidne edinosti Cerkve – v veliki meri izgubil izpred oči. Ta menjava ima velik vpliv na kristjane v različnih Cerkvah, ker ustreza današnjemu pluralističnemu in s tem tudi relativističnemu duhu časa. Njegova temeljna »dogma« namreč pravi, da je pluralnost edini način za dojetje celote in kdor te dogme ne sprejema, mu prilepijo oznako totalitarnega mišljenja. Takšno prepričanje se je udomačilo tudi v pluralistični teologiji religij, ki izhajajo iz trditve, da obstaja ne le množstvo religij, ampak tudi množstvo razodetij Boga. V skladu s tem naj bi tudi Jezus Kristus veljal le za enega izmed mnogih prinašalcev odrešenja in razodevalcev Boga. Veri vanj hočejo nekateri pripisovati čim manjši pomen, zlasti v srečevanju z drugimi verstvi.⁷ Nekateri teologi se sprašujejo: Ali se moramo odpovedati kristologiji, če naj bomo sposobni za medverski dialog? Ali se moramo odreči katolištvu, da bomo sposobni za dialog med Cerkvami? Današnji religijski in cerkveni pluralizem se izkazujeta kot dve strani iste medalje.

Omenjeno dejstvo je tesno povezano z današnjim družbenim kontekstom. Spričo prevladujočih teženj individualizacije in pluralizacije se vsakršno iskanje edinosti zdi že kar sumljivo. Edinost sprejemajo kvečjemu še kot tolerantno priznavanje množstva in mnogovrstnosti in menijo, da je »spravljena različnost« (»versöhnte Verschiedenheit«) že uresničena v načelnem priznavanju množstva. Zato je veliko vprašanje, kako bo današnja postmoderna miselnost s svojo individualistično in pluralistično poljubnostjo sprejemala ekumensko iskanje vidne edinosti Kristusove Cerkve.

Ekumensko gibanje se ne more sprijazniti s to postmoderno paradigmo, že zato ne, ker današnji pluralizem peha današnjega človeka v duhovno brezdomstvo, ki je najboljši humus za različne oblike fundamentalizma. Ekumenizem s tem, da vztrajno postavlja vprašanje edinosti, dela nemajhno uslugo današnji družbi. Poleg tega velja, da krščanska vera brez iskanja edinosti prihaja v protislovje sama s seboj. Edinost je namreč temeljna kategorija Svetega pisma in izročila; oba na vsakem koraku poudarjata vero v enega Boga, enega Odrešenika, enega Duha, en krst in eno Cerkev.

Današnji družbeni kontekst je v veliki meri prispeval k temu, da se je ohladila prvotna vnema in odločenost za dosego vidne edinosti Kristusove Cerkve. Zdi se, da so se mnogi sprijaznili s sedanjim stanjem različnosti in so zadovoljni z dejanskim pluralizmom različnih Cerkva. Dovolj jim je že

⁷ Prim. J. Kardinal Ratzinger, *Glaube – Wahrheit – Toleranz. Das Christentum und die Weltreligionen*, Freiburg i. Br., 2003.

uveljavljena *tolerirana* različnost in ne uvidijo, zakaj bi se morali truditi za zares *spravljeno* različnost.

Danes smo priče ločitvi duhov med zagovorniki ekumenizma, ki si še naprej prizadeva za vidno edinost Cerkve in za to edinost moli in dela, in privrženci nekega drugačnega ekumenizma, po katerem je povsem dovolj to, kar smo dosegli. Slednji zagovarjajo ohranitev obstoječega stanja, ki ga želijo potrditi z uvedbo evharistične skupnosti. Z interkomunijo in intercelebracijo hočejo sami »narediti« edinost in doseči cilj ekumenizma. So za evharistično skupnost, pri tem pa so zadovoljni s tem, da živijo še naprej v ločenih Cerkvah.

Ekumenski teolog Peter Neuner upravičeno obžaluje, da za mnoge evangeličanske in reformirane Cerkve – v resnici tudi za številne katoličane – ekumenski cilj ni več cerkvena *communio*, ampak zgolj *interkomunija*; ko bo ta uresničena, »lahko ostane vse drugo tako, kot je«.⁸ Glavni cilj je torej skupna Gospodova večerja, ločene Cerkve pa lahko obstajajo dalje kot doslej. Malo se govori o edinstvi kot *communio*, veliko pa o interkomuniji. Ozadje tega je določen ekleziološki pluralizem, po katerem ni potrebno, da bi se Cerkve zedinile, ampak le, da se med seboj priznavajo v svoji različnosti in s tem seveda tudi – vsaj deloma – v konfesionalni protislovnosti.

To gledanje je seveda v navzkrižju s katoliškim in pravoslavnim pojmovanjem, po katerem cilj vsega ekumenskega prizadevanja ni v prvi vrsti interkomunija, ampak *communio*; znotraj nje ima potem svoje mesto tudi skupnost pri Gospodovi večerji. V tem smislu velja za katoliško Cerkev – pa tudi za večino drugih krščanskih Cerkva –, da sta cerkveno občestvo in evharistično občestvo neločljiva. Večina krščanskih Cerkva – skupaj s katoliško velja to predvsem za pravoslavne Cerkve pa tudi za anglikanske cerkvene skupnosti – vztraja pri prepričanju prvotne Cerkve, da brez cerkvenega občestva ne more biti resničnega evharističnega občestva in obratno: brez evharistije ne more biti polne cerkvene skupnosti.

2.3 Nejasnost glede cilja ekumenskega gibanja

Med dolgotrajnim ekumenskim poletom lahko izgubimo izpred oči cilj ekumenskega potovanja in sicer tembolj, čim bolj bledijo v spominu njegovi začetki. Zadrega glede današnjega ekumenskega položaja je ravno v tem, da kljub številnim zbližanjem in soglasjem v posameznih vprašanjih še nismo dosegli trdnega in jasnega dogovora glede cilja. Zato je ena glavnih nalog v bližnji prihodnosti, da se izoblikuje jasna misel o tem, kako naj bi izgledala prihodnja edinost.

⁸ P. Neuner, *Das Dekret über die Ökumene Unitatis Redintegratio*, v: F. X. Bischof / St. Leimgruber (izd.), *Vierzig Jahre II. Vatikanum. Zur Wirkungsgeschichte der Konzilstexte*, Würzburg 2004, 117-140, tu: 139.

Nejasnost glede cilja je tesno povezana z različnimi ekleziologijami, ki so se izoblikovale v krščanskih skupnostih. Iz različnih eklezioloških konceptov seveda sledijo različna gledanja na cilj ekumenizma. V naslednjem koraku bomo primerjali med seboj pravoslavno, katoliško in evangeličansko ekleziologijo.

Pravoslavno razumevanje Cerkve lahko opišemo s pojmom evharistične ekleziologije. Cerkev je po njihovem uresničena kot krajevna Cerkev, ki se zbira okoli škofa in obhaja evharistijo. Ker je en sam in isti Kristus navzoč v vsaki krajevni Cerkvi, ta ne more obstajati ločeno od drugih, ampak je v živem občestvu (*communio*) z vsemi drugimi Cerkvami, ki prav tako obhajajo evharistijo. Ta vez se vzpostavlja predvsem prek metropolij in patriarhatov. Edinost vesoljne Cerkve je torej občestvo krajevnih Cerkva, metropolij in patriarhatov. Ker je krajevna Cerkev ponavzočenje in uresničenje ene in edine Cerkve, vesoljna Cerkev nima prednosti pred krajevnimi. Poleg vesoljnega cerkvenega zbora po njihovem tudi ne more biti drugega počela edinosti vesoljne Cerkve, kakršnega npr. katoliška Cerkev prepozna in priznava v petrovski službi. Ta neodvisnost od papeža pa ima svojo ceno, ki se kaže v tem, da je danes osrednji problem pravoslavja ravno pojmovanje avtokefalnosti in s tem povezan princip narodne Cerkve. Ekumenska težava v razmerju do njih je v neskladju med katoliškim razumevanjem Cerkve, ki nosi pečat univerzalnosti, in pravoslavnim, ki je tesno vezano na narodno kulturo.

Po evangeličanskem pojmovanju je Cerkev *creatura verbi*, tj. skupnost vernikov, sredi katere se oznanja čisti evangelij in se podeljujejo zakramenti v skladu z evangelijem. Ker se to dogaja v konkretnem krajevnem občestvu (župniji, *Gemeinde*), je že Martin Luther dajal prednost izrazu *Gemeinde* pred besedo Cerkev. Evangeličansko pojmovanje Cerkve ima torej svoje težišče v krajevnem bogoslužnem občestvu vernikov. Kristusova Cerkev je v polnosti uresničena v konkretnem občestvu, zbranem k poslušanju božje besede in k obhajanju zakramentov. Sicer je med občestvi izmenjava in povezava, a to je drugotnega pomena. Vidik univerzalnosti Cerkve in njena škofovska ureditev, ki sta za katoličane nekaj temeljnega, sta pri evangeličanih teološko neizdelana in nedorečena. Nerazrešeno ostaja torej vprašanje, kako uskladiti katoliško ekleziologijo, ki posrečeno povezuje ednino (»vesoljna Cerkev«) in množino (»krajevne Cerkve«) in evangeličansko, ki v konkretnem občestvu prepozna prototipsko uresničenje Cerkve.

Zaradi omenjenih različnih in med seboj neuskkljenih pojmovanj Cerkve še ni bilo mogoče izdelati skupnega modela edinosti. Poleg tega so vse Cerkve v skušnjavi, da absolutizirajo lastno ekleziologijo in jo skušajo uveljaviti v ekumenskem dialogu.

Razjasnitev pojmovanja Cerkve se postavlja kot glavna tema za prihodnja ekumenska razpravljanja. Različne ekleziologije so namreč razlog, da še

nismo prišli daleč v vprašanih medsebojnega priznavanja cerkvenih služb in skupne udeležbe pri evharistiji. Razčiščevanje eklezioloških vprašanj bo omogočilo, da se bodo Cerkve med seboj v polnosti priznale za »sestrske Cerkve« in tako dosegle cilj ekumenizma, ki je v tem, da »ostanejo Cerkve in vendar postanejo ena Cerkev«. ⁹ Vsa ekumenska prizadevanja naj bi obrodila sad v nekakšni »skupni izjavi o Cerkvi, službah in evharistiji«, podobni zgoraj omenjeni skupni izjavi o opravičenju.

2.4 Rast v globino je pogoj rasti v širino

Cilj ekumenizma bomo dosegli le, če nam bo prišlo v zavest, kako je razdeljenost krščanstva veliko pohujšanje, ki nasprotuje bistvu »ene in svete« Cerkve. Odlok o ekumenizmu že v prvem členu opredeljuje prvotni cilj vseh ekumenskih prizadevanj, ko pravi: »Pospeševati obnovitev edinosti med vsemi kristjani, to je eden izmed glavnih ciljev drugega vatikanskega cerkvenega zbora. Kristus Gospod je namreč ustanovil eno in edino Cerkev ... Razdeljenost (Cerkve) čisto gotovo nasprotuje Kristusovi volji, je svetu v pohujšanje in v škodo najsvetejši stvari, namreč oznanjevanju evangelija vsemu stvarstvu« (E 1). To načelo je po štiridesetih letih od sprejetja odloka enako veljavno kot takrat.

Isto velja za duhovni zagon, ki je od začetka navdihoval in spodbujal ekumensko gibanje ter ga koncil označuje kot »dušo vsega ekumenskega gibanja« (E 8). Gre za prvenstvo molitve in za ekumenizem življenja; oboje skupaj je jedro ekumenske duhovnosti. Brez te duše ekumenizem umre. »Ekumenizem resnice in ljubezni, ki ohranja svoje osrednje mesto, je treba dopolniti z globokim in vseobsegajočim ekumenizmom življenja«. ¹⁰ Potrebna je prenovljena ekumenska duhovnost.

Kaj konkretno pomeni duhovni ekumenizem, naj ponazorim s prispodobo. Prijatelja se znajdetata na nasprotnih bregovih reke, ki je ne moreta prebresti, a bi se na vsak način rada srečala in pogovorila. Kaj bosta storila? Odpravila se bosta proti izviri, pri čemer bo reka postajala ožja in manjša in če ne prej, se bosta ob izviri gotovo srečala. Prispodoba ponazarja današnji ekumenski položaj. Imamo vtis, da si različne Cerkve še vedno stojijo nasproti na bregovih široke reke. Ker je ni mogoče prebresti, ne pridejo skupaj in včasih precej glasno govorijo med seboj. V tem položaju potrebujejo modrost omenjenih prijateljev – odpraviti se morajo navzgor proti izviri. Če bodo Cerkve našle skupen izvir edinosti, ki nam jo je Jezus Kri-

⁹ J. Ratzinger, *Die ökumenische Situation – Orthodoxie, Katholizismus und Reformation*, v: isti, *Theologische Prinzipienlehre. Bausteine zur Fundamentaltheologie*, München 1982, 203–214.

¹⁰ B. Farrell, *Der Päpstliche Rat zur Förderung der Einheit der Christen im Jahre 2002*, v: *Catholica* 57 (2003), 83–106, tu: 83.

stus že podaril, bodo našle tudi druga drugo. V tem je skrivnost Cerkve in takšnega ekumenizma, ki ne vodi v resignacijo, ampak nas vabi, da pogumno stopamo po ekumenski poti. Vnovič naj spomnim na misel Janeza Pavla II., da je odločitev za ekumenizem nepreklicna, če gre pri tem zares za skupno spreobrnjenje k Jezusu Kristusu in sprejemanje edinosti, za katero je molil in nam jo podaril. Ekumenizem nujno potrebuje najprej to poglobitev, šele potem bo mogel rasti tudi v širino.

Pokojni papež je poudarjal še en vidik ekumenske duhovnosti, namreč martirološki vidik. Leta 2000 se je v rimskem Koloseju, na kraju, kjer so kristjani v poganskem Rimu s krvjo pričevali za svojo vero, spomnil brezštevilnih mučencev 20. stoletja iz vseh krščanskih Cerkva. Ob tem je izrazil svoje globoko ekumensko prepričanje: Kristjani in Cerkve na tej zemlji živimo v nepopolnem medsebojnem občestvu, mučenci v nebeški slavi pa so že sedaj deležni polnega in dovršenega občestva. Kri mučencev našega časa bo nekoč seme popolne edinosti Kristusovega telesa. Njihov »ekumenizem krvi« je verodostojen. V njem se dopolnjuje smisel Jezusove molitve za edinost njegovih učencev: »Da bi bili vsi eno, kakor si ti, Oče, v meni in jaz v tebi, da bi bili tudi oni v naju, da bo svet veroval, da si me ti poslal« (Jn 17,21).

»Da bo svet veroval« – to je pravi cilj ekumenskega »poleta«, ki smo ga začeli pred štiridesetimi leti. Prepričani smo, da je ekumensko gibanje delo Svetega Duha, zato bo ta cilj zagotovo dosežen. On bo dokončal svoje delo – seveda ob našem sodelovanju – in nam bo pri tem podaril več, kot upamo ali sanjamo.

Povzetek: Bogdan Dolenc, »Pot ekumenizma je pot Cerkve« – štiri desetletja uresničevanja odloka o ekumenizmu

Razprava se ozira na sadove ekumenskega gibanja, ki so dozoreli po koncilu. Ekumenizem je srce poslanstva Cerkve in ena od pastoralnih prednostnih nalog papeževanja Janeza Pavla II. in Benedikta XVI. V tem obdobju so bila dosežena pomembna teološka zblizanja in soglasja npr. glede vprašanja opravičenja. Velike razlike pa ostajajo na področju eklezioologije in etičnih vprašanj. Trden teološki temelj ekumenizma je vzajemno priznavanje krsta, a to še ne omogoča skupnega obhajanja evharistije. Zaradi različnih eklezioologij Cerkve še niso uspele izdelati skupnega modela prihodnje edinosti. Jedro ekumenskega gibanja je »duhovni ekumenizem«, ki pomeni prvenstvo molitve in pristnejše krščansko življenje.

Ključne besede: edinost, ekumenizem, ekumenski dialog, duhovni ekumenizem, II. vatikanski koncil, Cerkev, krst, communio, intercommunio, pluralizem, relativizem

Summary: Bogdan Dolenc, »The Way of Ecumenism is the Way of the Church« - Four Decades of Putting the Decree Unitatis Redintegratio into Effect

The treatise deals with the fruits of the ecumenical movement that matured after Vatican II. Ecumenism is at the core of the mission of the Church and one of the pastoral priorities of the popes John Paul II and Benedict XVI. During this period important theological rapprochements and agreements have been achieved e.g. concerning the doc-

trine of justification. Big differences, however, remain in the areas of ecclesiology and ethic issues. A sound theological basis of ecumenism is the mutual acceptance of baptism, which, however, does not make possible a common celebration of the Eucharist. Due to their different ecclesiologies the Churches have not yet been able to draw up a common model of a future unity. The core of the ecumenical movement is »spiritual ecumenism« giving priority to the prayer and a more genuine Christian life.

Key words: unity, ecumenism, ecumenical dialogue, spiritual ecumenism, Second Vatican Council, Church, baptism, communio, intercommunio, pluralism, relativism.